

Inhoud

	pag.
1 Inleiding	1
2 De wereld van ouderen en criminaliteit	2
3 Overtredingen op de colportagewet	5
4 Inbraak	9
5 Tasjesroof en zakkenrollerij	12
6 Oplichting	14
7 Voorlichting aan ouderen; gespreksvoering	16
8 Voorlichting aan instellingen en organisaties	18

1 Inleiding

Dit handboek is bestemd voor ouderen. De bedoeling is dat het handboek door ouderen wordt gebruikt om leeftijdsgenoten voor te lichten over criminaliteit.

Door het handboek lopen twee rode draden: de eerste betreft criminaliteit: de omvang, de risico's en de verschijningsvorm van bepaalde vormen van criminaliteit, te weten inbraak, verkoop aan de deur, tasjesroof en oplichting.

Het gaat er hierbij om een **reëel** beeld te schetsen van deze delicten. Dit is van belang omdat ouderen in verhouding tot andere leeftijdsgroepen vaak de meeste angstgevoelens ten aanzien van criminaliteit hebben, terwijl hun slachtofferschap voor alle delicten juist het laagst is.

De tweede rode draad betreft de mogelijkheden die er zijn genoemde delicten te voorkomen. Er wordt op gewezen waarop kan worden gelet en welke praktische tips er zijn om risico's verder te minimaliseren.

Tot slot wordt in dit handboek aandacht besteed aan het voorlichten van ouderen en organisaties.

3 veilige omgeving (verlichting, etc.);

4 contact met anderen moet mogelijk zijn.

In werkelijkheid leven veel ouderen niet in zo'n ideale woonsituatie. Buurt-winkels verdwijnen, het openbaar vervoer is niet altijd optimaal, veel ouderen zitten in een woning die niet geschikt voor hen is. Ouderen voelen zich soms onprettig in de buurt en onveilig op straat.

Ouderen en criminaliteit

Ieder jaar wordt een aantal mensen slachtoffer van criminaliteit. Gemiddeld is jaarlijks een op de drie Nederlanders wel een keer slachtoffer van een of andere vorm van criminaliteit. De kans om slachtoffer te worden is niet voor iedereen even groot. Inwoners van de grote stad lopen meer risico dan inwoners van kleine gemeenten. Over het algemeen geldt dat jongeren tussen de 15 en 24 jaar het vaakst slachtoffer worden. Daarna neemt de slachtofferkans af, dat wil zeggen: hoe ouder men wordt, hoe minder kans op slachtoffer-schap. Dat geldt over het algemeen voor alle delicten. In 1988 is 27,5% van de ouderen in de leeftijd van 50-64 jaar slachtoffer geworden van criminaliteit. Beschadiging van de auto komt het meest voor bij deze leeftijdsgroep (8,3% in 1988 slachtoffer geworden van beschadiging). Boven de 65 jaar is 14,3% slachtoffer geworden. In deze leeftijdsgroep komt vernieling het vaakst voor (3,8% is in 1988 slachtoffer geworden van vernieling).

Hoewel ouderen relatief gezien dus weinig kans lopen slachtoffer te worden van criminaliteit, is er de afgelopen jaren wel sprake van een groeiend aantal slachtoffers onder hen. Deze toename geldt overigens voor bijna alle leeftijds-categorieën. In de leeftijdscategorie 50-64 jaar is sprake van een toenemend aantal slachtoffers van met name 'bedreigingen buiten', 'diefstal vanaf/uit auto' en 'inbraak'. In 1980 werd 1,9% van de 50-65 jarigen slachtoffer van inbraak, in 1988 was dat 2,9%.

Waarschijnlijk hangt de kans om slachtoffer te worden samen met het leef-patroon. Oudere leeftijdsgroepen nemen minder dan anderen deel aan het openbare leven, ze vertonen zich minder vaak op straat of op plekken waar zich veel mensen bevinden (winkelcentra bijvoorbeeld). Dus lopen ze minder risico.

Toch is het aantal mensen dat zich onveilig voelt onder de oudere leeftijds-categorieën hoger dan onder de andere bevolkingsgroepen.

Ouderen en onveiligheidsgevoelens

Onveiligheidsgevoelens hangen ondermeer samen met leeftijd (hoe ouder, hoe angstiger), geslacht (over het algemeen zijn vrouwen angstiger dan mannen) en omgeving (hoe ontevredener over de directe leefomgeving, hoe onveiliger men zich voelt). Ook de ruimtelijke omgeving speelt een rol: enge, donkere, verlaten buurten roepen angstgevoelens op.

Het is opvallend dat juist zware criminaliteit (overvallen, zware geweldsdelic-ten) en niet veel voorkomende criminaliteit de meeste angst oproept.

Het blijkt dat onveiligheidsgevoelens afnemen wanneer de contacten met de omgeving toenemen. Enerzijds zorgen contacten met elkaar ervoor dat menin-

gen en gevoelens over criminaliteit reëler worden. Anderzijds leiden contacten tot betrokkenheid en grotere bereidheid elkaar te helpen in noodsituaties. De laatste jaren neemt het aantal mensen dat zich onveilig voelt gelukkig iets af.

Samenvatting

Over niet al te lange tijd bestaat eenderde van de Nederlandse bevolking uit mensen van 55 jaar en ouder. Ondanks hardnekkige beeldvorming is deze leeftijdscategorie geen uniforme groep en bestaan onderling meer verschillen dan overeenkomsten. Zo zijn er ondermeer verschillen in gezondheid en vitaliteit, dagelijkse activiteiten, opvattingen en sociale omgeving. Naarmate mensen ouder worden, wordt huis en haard belangrijker.

Oudere mensen hebben met elkaar gemeen dat zij over het algemeen zo lang mogelijk zelfstandig en niet afhankelijk willen leven. Een belangrijke overeenkomst is ook dat zij angstiger zijn dan anderen voor criminaliteit, hoewel zij minder dan anderen kans lopen slachtoffer te worden van criminaliteit.

Die kleinere slachtofferkans hangt onder meer samen met het leefpatroon van ouderen.

3 Overtredingen op de colportagewet

Wat is colporteren?

Colporteren is het via een persoonlijk bezoek verkrijgen van opdrachten voor de levering van diensten of goederen.

Voorbeelden zijn het aan de deur verkopen van boeken (vaak encyclopedieën), dekens ('echt schapenwol'), kunstwerken, ansichtkaarten, perzische tapijten, cursussen, abonnementen, verzekeringen etc.; of installatie-reparatie- en onderhoudswerk. Er is een wet - de colportagewet - die beschermt tegen misbruik door de colporteur. Levensmiddelen (groente, fruit, zuivel) en bloemen die aan de deur verkocht worden, vallen niet onder de colportagewet. De colportagewet geldt ook niet voor bedragen onder de f 75,-. Bij colporteren draait alles om het zetten van een handtekening van de koper, al of niet in combinatie met het betalen van een bepaald bedrag. Het tekenen en betalen 'aan de deur' zijn in de praktijk vaak overhaaste beslissingen.

'Vlotte babbel'

De colporteur beschikt meestal over een 'vlotte babbel'. Na het inleidend praatje richt de bezoeker zich verwachtingsvol tot degene die de deur heeft geopend: is deze - op z'n minst - overtuigd van de goede bedoelingen van de colporteur?

Inmiddels is bij de klant tot wie de colporteur zich richt de indruk ontstaan dat er sprake is van een buitenkans: de colporteur wegsturen betekent het mislopen van een zeer bijzondere aanbieding. Dat idee wordt gewekt door omschrijvingen als:

'Een unicum'

'Een zeer voordelige aanbieding, van tijdelijke aard'

'Als u nu koopt, hebt u recht op een gratis exemplaar'

'Na inschrijving dingt u mee naar de hoofdprijs'.

Het aanbod wordt indien wenselijk - in de huiskamer- nog eens uitvoerig uitgelegd, uitgetekend, of van 'echtheidscertificaten' voorzien. Soms lijkt het aanbod om een gering bedrag te gaan, dat echter bij nadere bestudering het eerste van een reeks van aanbetalen blijkt te zijn. Soms ziet een aanbod er zeer vrijblijvend uit ('u kunt er altijd weer van af'), maar pakt in de praktijk meer verplichtend dan vrijblijvend uit.

De kenmerken van colportage

Samenvattend kenmerkt colporteren zich door:

- Een vlot, overtuigend verhaal.
- De gewekte indruk dat het aanbod een buitenkans is die zich alleen op dat moment voordoet.
- Een tegemoet komend optreden, gekenmerkt door bijvoorbeeld uitvoerige uitleg, uittekenen of het overhandigen van 'echtheids'certificaten.

Koopovereenkomst

Het doel van de colporteur is dat nog tijdens het bezoek tot koop wordt besloten door het zetten van een handtekening. Soms is het niet eens duidelijk dat de koper een contract tekent. De verkoper kan bijvoorbeeld een 'berekening' maken (offerte). Zo'n offerte ondertekenen maakt het papier tot een contract. Overigens is er pas sprake van een koopovereenkomst als er naast een handtekening onder een contract (van koper en colporteur) een zogenaamd 'ontvangst bewijs' is getekend. Zo'n ontvangstbewijs is een papier waarop koper en verkoper verklaren een gelijkluidend exemplaar van het contract te hebben ontvangen. Zonder zo'n ontvangstbewijs is er dus geen sprake van koop.

Risico op miskoop

Het komt nog veel voor dat mensen aan de deur iets kopen dat zij bij nader inzien helemaal niet willen hebben. Bijvoorbeeld omdat de financiële consequenties van de koop te ingrijpend zijn, of het gekochte tegenvalt. Nu laat iedereen zich wel eens bij de neus nemen. Iedereen voelt zich achteraf wel eens 'bekocht'. Maar bij colportage, verkoop aan de deur, zijn juist ouderen makkelijk te misleiden, omdat zij vaak minder goed op de hoogte zijn van prijzen, of prijzen niet kunnen vergelijken omdat zij minder vaak de deur uit gaan. Soms ook vinden ouderen het moeilijk een colporteur onverrichter zake te laten vertrekken, als deze zo uitvoerig zijn verhaal heeft gedaan en allerlei vragen heeft beantwoord.

Risico op miskoop verkleinen

Kopen 'aan de deur' betekent bijna altijd een overhaaste beslissing. Pas achteraf kan na zorgvuldige afweging de financiële consequenties worden overzien en kan het produkt goed worden bekeken. Daarom moet men de tijd nemen voordat tot koop kan worden besloten. Lijkt een aanbod van een colporteur zo aantrekkelijk dat koop wordt overwogen, dan kan als volgt te werk worden gegaan:

- vraag zoveel mogelijk gegevens van het betreffende produkt en alle koopvoorwaarden (schriftelijk);
- laat de colporteur op een ander tijdstip terugkomen;
- ga met de gegevens naar een derde persoon en vraag advies;
- teken - in ieder geval bij zo'n eerste bezoek - niets;
- betaal niets.

Het is van groot belang nooit contante bedragen aan de deur te betalen. Indien er geen contract is getekend maar wel is betaald dan is er weliswaar geen koopovereenkomst, maar wel betaald. Als de naam en het adres van de colporteur onbekend is, is het moeilijk het geld terug te krijgen.

Het is tot slot nog van belang te bedenken dat het niet zielig of beledigend is een colporteur na een of twee bezoeken weg te sturen zonder dat er iets is gekocht. Iets kopen aan de deur moet een weloverwogen beslissing zijn,

waarin de kwaliteit van het produkt en niet de persoon van de colporteur van doorslaggevende betekenis is.

Het ongedaan maken van een koop

Stel dat er aan de deur iets is getekend, dat achteraf een koopcontract blijkt te zijn, en de koper wil van de koop 'af'.

Dan staat volgens de colportagewet de volgende mogelijkheid open:

- de koper stuurt direct -dat wil zeggen binnen 8 dagen na tekening- een aangetekende brief aan de verkoper waarin kenbaar wordt gemaakt dat de koop niet doorgaat. Een voorbeeld van zo'n brief is hieronder weergegeven:

Opzeggingsbrief

Aan (hier invullen de naam van de onderneming)

Adres (hier invullen het adres van de onderneming)

Middels deze brief laat ik u weten dat ik afzie van het contract dat ik met u heb gesloten. Dit contract betreft (hier invullen wat is gekocht of wat is afgesproken). Het contract is gedateerd (hier de datum van het contract invullen).

Naam van de contractant (hier eigen naam invullen) .

Handtekening van de contractant
(hier handtekening plaatsen)

Plaats:
(hier eigen woonplaats vermelden)

Datum:
(hier datum van de opzeggings-
brief vermelden)

Er hoeven in zo'n situatie geen annuleringskosten worden betaald. De termijn hangt samen met de verplichting van de verkoper de koopovereenkomst binnen 8 dagen te laten dagtekenen bij de Kamer van Koophandel. Aangezien dit vaak wordt vergeten of later gebeurd, kan de koper ook ná 8 dagen aan de hand van een aangetekende brief proberen de koop ongedaan maken.

Tot slot

De colportagewet geldt voor alle verkoopactiviteiten waarbij het initiatief is uitgegaan van de verkoper. Dus een verzoek aan een winkel langs te komen waarna iemand thuis komt om iets te verkopen valt niet onder de werking van de wet. Maar iemand die een bon uit de krant knipt voor een bezoek van een bedrijf aan huis geniet wel de bescherming van de Colportagewet, aangezien het bedrijf het initiatief (plaatsen van de advertentie) heeft genomen.

Tot slot dient te worden gewaarschuwd voor de busreisjes voor ouderen naar het buitenland, waar - vaak onder het genot van koffie met taart - de reizigers worden overgehaald bijvoorbeeld een pannenset of dekens te kopen. Aangezien de verkoop plaats heeft in het buitenland en de verkoper vaak een buitenlandse onderneming is, kunnen kopers de overeenkomst niet terugdraaien op grond van de colportagewet.

4 Inbraak

Wat is inbraak?

Strafrechtelijk wordt onder inbraak verstaan: 'eenvoudige diefstal en diefstal met braak, verbreking, inklimming, gedurende de nacht en/of door meer personen'.

Dit hoofdstuk gaat over inbraak in woningen, waaronder we ook de 'insluipingen' verstaan.

De woning is bij uitstek de plek waar men zich veilig voelt. Woninginbraken veroorzaken daarom veel onrustgevoelens. Het feit dat er een dief in de woning is geweest, die geld en/of goederen heeft meegenomen en soms vernielingen heeft aangericht, terwijl de bewoner van het huis daar niets van heeft geweten, zorgt voor verwarring, onzekerheid en een machteloos gevoel. Bovendien hebben bepaalde goederen (bijvoorbeeld antiek, sieraden) een emotionele waarde. Als deze zaken verdwijnen of vernield worden is de schok heel groot, ook als de waarde van de spullen gering was. Voor velen is inbraak aanleiding preventieve maatregelen te treffen om in de toekomst herhaling te voorkomen.

Er is de laatste jaren sprake van een stijging van woninginbraken: steeds meer mensen worden slachtoffer van deze vorm van criminaliteit.

Het is een delict waarbij twee zaken een grote rol spelen:

- de gelegenheid die wordt geboden;
- de (verwachting van de) waarde van de buit.

De geboden gelegenheid

De meeste inbrekers zoeken naar een geschikte woning om in te breken. Over het algemeen is de inbreker geïnteresseerd in woningen waar zonder al te veel moeite binnen is te dringen. Hij schat daarbij in welk risico hij loopt om betrapt te worden als hij gaat inbreken. De inbreker houdt daarbij rekening met de volgende factoren:

- de kans gezien te worden door bewoners, burens of voorbijgangers, wachtenden bij bushalte, etc.;
- aanwezigheid van een hond;
- de mogelijkheid (ongezien) te vluchten; vluchtwegen zijn achtertuinen, daken, binnenplaatsen, aangrenzende straten, etc.;
- te nemen 'barrières' (bijvoorbeeld sloten) om binnen te komen.

De kans om gezien te worden is het grootste obstakel voor de inbreker, meer nog dan de aanwezigheid van sloten op deuren en ramen. Dat wil beslist niet zeggen dat goede sloten niet nodig zijn.

De waarde van de buit

Er is een kleine groep inbrekers die uitsluitend op een exclusieve buit (munten, postzegelverzamelingen of schilderijen) is gericht. De meesten zijn in allerlei zaken geïnteresseerd, zoals sieraden, radio, televisie, video, computer, foto-apparatuur, kunst, antiek, gereedschap, en vooral geld en cheques.

De hoogte van de buit leidt de inbreker af uit omstandigheden als: grootte van het huis, de tuin of de auto die voor de deur staat.

Soms is de buit in de woning duidelijk zichtbaar vanaf de straat.

Het voorkomen van woninginbraak

Er zijn twee soorten maatregelen die inbraak kunnen voorkomen: organisatorische en techno-preventieve maatregelen.

Organisatorische maatregelen kosten niets, aan de andere maatregelen hangt een prijskaartje. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op organisatorische maatregelen. In de eerste plaats omdat techno-preventieve maatregelen nagenoeg zinloos zijn als er onvoldoende organisatorische maatregelen worden getroffen. In de tweede plaats omdat advisering over techno-preventieve maatregelen een specialisme is dat beter aan de politie kan worden overgelaten.

Organisatorische maatregelen

Met organisatorische maatregelen worden eenvoudige maatregelen bedoeld die de bewoners zelf zonder hulp van anderen kunnen nemen. Er zijn maatregelen die betrekking hebben op de aanwezigheid/zichtbaarheid, op de toegankelijkheid en op de buit.

Maatregelen met betrekking tot aanwezigheid/zichtbaarheid:

- 's avonds een lichtje laten branden als de bewoner afwezig is;
- anderen (bijvoorbeeld burens) vragen op te letten als bewoner afwezig is;
- politie laten weten dat bewoner afwezig is, met de vraag een oogje in het zeil te houden;
- anderen vragen kranten en post dagelijks uit postbus, brievenbus en van de deurmat te verwijderen als bewoner afwezig is;
- geen 'openhartige' advertenties in de krant waaruit blijkt wanneer bewoners voor feest of begrafenis buitenshuis vertoeven;
- geen briefjes aan de deur of raam waaruit blijkt dat er niemand aanwezig is.

Maatregelen met betrekking tot toegankelijkheid:

- deuren, ramen en lichtkoepels afsluiten als de bewoner het huis verlaat;
- geen sleutel(s) onder de deurmat of op een andere voor de hand liggende plaats;
- geen touwtje uit de brievenbus laten hangen;
- geen ladders in de tuin laten staan;
- geen sleutel in een afgesloten deur of raam laten zitten, zodat de deur/raam van binnenuit kan worden geopend;
- geen labels aan sleutels bevestigen;

- geen kratten, dozen of stapels (open haard) hout zo in de tuin achterlaten dat de inbreker te eenvoudig via bijvoorbeeld een raam kan binnenkomen.

Maatregel met betrekking tot buit:

- waardevolle spullen zó plaatsen dat ze van buitenaf niet zichtbaar zijn.

Techno-preventieve maatregelen

Techno-preventieve maatregelen zijn er vooral op gericht om het de inbreker moeilijker te maken de woning binnen te dringen. De maatregelen variëren van goed hang- en sluitwerk tot een electronische alarminstallatie.

Standaardadviezen over techno-preventieve maatregelen zijn niet te geven.

Elke woning behoeft een specifieke aanpak. Het beste is advies in te winnen bij de politie, afdeling Voorkoming Misdrijven.

Een belangrijk voordeel hiervan is dat een onafhankelijke oordeel wordt gegeven. Als bij winkeliers uit de beveiligingsbranche advies wordt gevraagd, moet er altijd rekening mee worden gehouden dat hun primaire belang gelegen is in het verkopen van produkten.

5 Tasjesroof en zakkenrollerij

Wat is tasjesroof?

Tasjesroof valt onder 'diefstal met geweld'. Het is een omschrijving voor het beroven van een slachtoffer waarbij door (dreiging met) geweld (duwen, trekken, dreigen met een wapen) goederen (sieraden, geld, tas) afhandig worden gemaakt.

De dader gebruikt afleidingstrucs, zodat het slachtoffer door de beroving volkomen wordt verrast. Ouderen zijn vaak heel angstig dat ze worden beroofd. Hun kwetsbaarheid, het feit dat zij niet (meer) kunnen rennen, hun angst te vallen en zich niet kunnen verweren spelen hierbij ongetwijfeld een grote rol. Tasjesroof vindt overal plaats waar vluchtwegen zijn: zowel in drukke winkelcentra als in stille buurten en stegen.

Afleidingstrucs

Tasjesroof wordt in veel gevallen door meerdere personen gepleegd. Zo'n groepje kan om het slachtoffer gaan staan, nadat één van de groepsleden het slachtoffer heeft afgeleid door iets te vragen (de tijd, de weg, een vuurtje). Vervolgens wordt het slachtoffer beetgepakt, worden waardevolle spullen afgepakt, soms door te dreigen met een wapen. Doordat er sprake is van meerdere mensen om het slachtoffer, onttrekt het schouwspel zich aan de blikken van voorbijgangers.

Een andere afleidingstruc is het (be)naderen van het slachtoffer met brommer of fiets of 'joggend'. Tijdens het passeren wordt het slachtoffer tot zijn schrik aangevallen (vaak geduwd) en beroofd.

Wat is zakkenrollerij?

Zakkenrollerij is zonder geweld een slachtoffer geld/waardevolle spullen afhandig maken. De dader gaat meestal onopgemerkt te werk. Omdat hij zo onopgemerkt te werk gaat, merkt het slachtoffer pas (veel) later dat hij/zij spullen uit zakken of tas mist.

Onopgemerkt

Doordat de dader onopgemerkt zijn slag slaat, en geen geweld gebruikt of dreigt met geweld, valt hij/zij niet op. De zakkenroller hoeft dus ook niet (direct) te vluchten. De zakkenroller bevindt zich altijd in een mensenmenigte: in tram of bus, in de rij voor de kassa, op de markt. Daar geeft de zakkenroller zijn ogen goed de kost. Hij/zij zoekt rond om een portefeuille of iets dergelijks te bemachtigen, waar hij makkelijk bij kan: bovenop de boodschappen, in een niet afgesloten tas of jaszak, in een niet afgesloten binnenzak van een jas die openhangt. Soms werken zakkenrollers samen: terwijl één het slachtoffer aan de praat houdt, slaat de ander z'n slag.

Het voorkomen van tasjesroof/zakkenrollerij

Het feit dat er wel eens iemand op straat wordt beroofd is geen reden met bibberende benen over straat te lopen. Wel reden om voorzichtig te zijn met geld en kostbaarheden op straat. Hier volgen de belangrijkste tips om diefstal te voorkomen:

- geld altijd in een afgesloten tas of in een voorzak van een jas die kan worden afgesloten;
- geld, cheques en pasje niet allemaal bij elkaar stoppen, maar verdelen over tas en zak(ken);
- de handtas kruiselings over de borst dragen; zo kan deze tas niet vallen, of makkelijk worden weggerukt en blijven de handen vrij;
- zoveel mogelijk 'tegen de stroom in' lopen; zo kunnen tegemoetkomend verkeer en verdachte situaties worden gezien en kan iemand nooit van achteren worden aangevallen;
- neem niet meer geld mee dan er nodig is;
- vraag of iemand meegaat als er veel geld van bank of giro wordt opgenomen;
- heel handig is een heuptasje, waarin geld kan worden bewaard; het tasje wordt om het middel gesnoerd, de armen zijn vrij en er is niets dat de 'verkeerde' aandacht trekt;
- tasje of portemonnee nooit bovenop boodschappen leggen.

Tot slot

De kans op beroving op straat is minimaal maar mocht de situatie zich toch plotseling voordoen, dan is het onverstandig de held uit te hangen en zich te verzetten. Ook paniek is, hoewel begrijpelijk, niet wenselijk. Wel wenselijk is om ondanks de schrik het signalement van de dader zo goed mogelijk in zich op te nemen, zodat de politie later met die gegevens een onderzoek naar de daders kan instellen.

6 Oplichting

Wat is oplichting?

Volgens het Wetboek is een oplichter iemand die door het aannemen van een valse naam of hoedanigheid of door listige kunstgrepen de ander beweegt tot afgifte van enig goed of het aangaan van een schuld of het teniet doen van een schuld.

De essentie van deze omschrijving is het aannemen van een valse naam, en de listige kunstgrepen. Met andere woorden: er is sprake van het bedriegen (misleiden) van mensen.

Verschijningsvormen

Oplichting kan allerlei vormen aannemen:

het verkopen van goederen met een vals etiket; iets kopen met de bedoeling niet te betalen; het stichten van brand om verzekeringsgelden te ontvangen. Sommige oplichters werken als colporteur (zie hoofdstuk 3).

In het kader van dit handboek worden twee vormen van oplichting nader besproken: de lieden die zich aan de deur melden met de mededeling dat zij namens een gemeentelijk bedrijf opereren (de zogenaamde pseudofunctionarissen); en de lieden die onder een vals voorwendsel binnenkomen (onwel geworden op straat, autopech etc.). Eenmaal binnen wordt het slachtoffer geld afhandig gemaakt of bestolen. Bij beide verschijningsvormen is er sprake van huisvredebreuk.

Huisvredebreuk

Huisvredebreuk is een misdrijf tegen de openbare orde. Iemand die op verzoek van de bewoner van het huis de woning niet verlaat, pleegt dus een misdrijf. Klaarblijkelijk heeft de wetgever dit feit zeer ernstig genomen. De woning is immers de plek waar men zich beschut en geborgen moet kunnen voelen.

Mensen denken bij ongewenst bezoek niet snel aan zoiets als huisvredebreuk. Het komt dan ook nog veel voor dat mensen onbekend bezoek gewoon binnenlaten. Waarom?

- 1 Omdat men zich niet onvriendelijk of onwelwillend wil gedragen.
- 2 Omdat men het gezellig vindt een praatje te kunnen maken.
- 3 Omdat men denkt dat het 'zo hoort'.
- 4 Omdat men dat gewend is.
- 5 Omdat men uitgaat van de goede bedoelingen van de medemens.

Een onbekende aan de deur 'ik kom namens'

Het komt soms voor dat er een onbekende aan de deur staat die instanties misbruiken om binnen te komen. Zo'n onbekende zegt te komen namens bijvoorbeeld een gemeentelijke instelling, het ziekenfonds, de PTT of een andere organisatie. Eenmaal binnen wordt geld, sieraden of andere waardevolle spullen afhandig gemaakt. Bijvoorbeeld door 'zogenaamd' een storing te moeten verhelpen en de bewoner te vragen even te helpen door bijvoorbeeld een kraan open te draaien. Zodra de bewoner zich in een andere ruimte bevindt, slaat de zogenaamde monteur zijn slag. Of iemand vraagt u na wat gepruts 'reparatiekosten' te betalen.

'Het schikt nu niet'

Mensen die zeggen te komen namens een of ander bedrijf, die de meterstand willen opnemen of reparatiewerk moeten verrichten, hoeven niet meteen in huis te worden gehaald. De bewoner kan eerst om een legitimatiebewijs vragen. Maar zelfs als er een legitimatiebewijs kan worden getoond, wil dat nog niet zeggen dat het bezoek te goeder trouw is. Over het algemeen zal ieder bedrijf eerst schriftelijk aankondigen dat de bewoner om een bepaalde reden bezoek kan verwachten. Als er geen schriftelijke aankondiging heeft plaatsgevonden, heeft de bewoner geen enkele reden het bezoek doodleuk binnen te laten. In zo'n geval - geen legitimatiebewijs, geen schriftelijke aankondiging - kan de bewoner vriendelijk maar beslist zeggen dat het bezoek zeer ongelegen komt, en dat het een andere keer kan terugkomen. Onder-tussen kan de bewoner bellen met het bedrijf of op een andere manier controleren of het bezoek te goeder trouw was.

Als het bezoek toch kan binnendringen, bijvoorbeeld omdat de bewoner pas later argwaan krijgt, dan moet de bewoner zorgen in de buurt te blijven. Ook dan kan de bewoner vriendelijk zeggen dat hij bij nader inzien weinig tijd heeft en het bezoek vragen het huis te verlaten.

Tot slot zou in een echt dreigende situatie de bewoner moeten proberen voorbijgangers of buren te waarschuwen.

Een onbekende aan de deur 'Ik voel me niet goed, kunt u'

Er zijn mensen die proberen met een smoesje binnen te komen. Bijvoorbeeld:

- 'ik heb autopech, mag ik bij u telefoneren?';
- 'ik voel me niet goed, heeft u een glaasje water voor me?;
- 'ik moet op dit adres een zwaar pakket afleveren, zal ik het bij u binnen zetten?'

Voor zulke lieden hoeft de deur niet helemaal open te gaan. De bewoner kan het telefoonnummer eventueel zelf bellen en het bezoek buiten laten. Een glaasje water kan ook door het raam worden aangereikt. Het pakket kan voor de voordeur worden gezet. In deze gevallen kan de bewoner ook even met de buren overleggen.

7 Het geven van voorlichting aan ouderen; gespreksvoering

Dit hoofdstuk gaat over het geven van voorlichting aan oudere mensen. Het beste is deze voorlichting te laten plaatsvinden in voorlichtingsgesprekken. Hieronder staan enige belangrijke punten voor het voeren van een voorlichtingsgesprek met 3 tot 6 mensen. Deze punten zijn ondergebracht in stappen; in de voorbereidingsfase kunnen deze punten worden meegenomen.

Stap 1: IJs breken

Niet iedere oudere is gemotiveerd te worden voorgelicht en is bereid om met een vreemde te praten. Een aantal ouderen moet dus vertrouwd raken met de voorlichtings situatie. Dat betekent dat de voorlichter de oudere zich op zijn gemak moet laten voelen. Hoe? Door uitgebreid te vertellen wie u bent. Maar ook door interesse te tonen voor de gesprekspartners. ('Woont u hier al lang?' 'Bent u hier geboren?').

Stap 2: Wat? Waarom?

Ergens in het begin van een voorlichtingsgesprek moet aan de orde komen wat de bedoeling en de inhoud van het gesprek is. De bedoeling van het gesprek is dat de oudere zich veiliger voelt en dat onnodige angst voor criminaliteit wordt weggenomen. De inhoud van het gesprek betreft de feitelijke informatie over criminaliteit en de mogelijkheden die de oudere heeft verschillende vormen van criminaliteit te voorkomen.

Stap 3: Inschatten persoon

Het is van belang de voor te lichten persoon zo goed mogelijk in te schatten. Is er sprake van een angstig persoon of is men zich juist van geen enkel kwaad bewust? Bij een zeer angstig persoon moet langer bij de zaken stil worden gestaan voordat kan worden verteld hoe criminaliteit te voorkomen. Zeer angstige personen hebben veel ruimte nodig om hun gevoelens te kunnen uiten. Toon begrip voor angstgevoelens en voorziet de persoon tegelijkertijd van correcte informatie; ouderen lopen minder risico om slachtoffer te worden van criminaliteit dan andere bevolkingsgroepen. De praktijk wijst uit dat personen de kansen om slachtoffer te worden overschatten.

Stap 4: De boodschap

Ouderen zijn weerbaar als ze contacten onderhouden met anderen, anderen betrekken bij het idee preventieve maatregelen te nemen en proberen hierin support te krijgen van anderen.

De ouderen krijgen voorlichting over:

- de verschillende delicten waar ouderen slachtoffer van kunnen worden;
- hoe zij zich daartegen het beste kunnen wapenen;
- het belang van de te treffen maatregelen.

Het belang van de maatregelen kan het beste worden uitgelegd door te wijzen op de relatie tussen het treffen van de maatregelen en het afnemen van de kans om slachtoffer te worden van een bepaald delict.

De boodschap moet 'positief' worden geformuleerd. Positief betekent dat voor ouderen duidelijk is dat zij de mogelijkheid hebben iets te ondernemen tegen criminaliteit. Het uitgangspunt in de voorlichting is niet zozeer de kwetsbaarheid van de ouderen maar de verworvenheden van het ouder worden: opgebouwde mensenkennis, inzicht en ervaringen. De voorlichter doet een beroep op deze verworvenheden en beoogt door het geven van feitelijke informatie en praktische tips ouderen weerbaarder te maken.

Stap 5: Brochure

Wanneer daar belangstelling voor is het mogelijk de brochure 'papieren kwijt ...' aan te bieden en adressen te geven van dienstverlenende instanties. In de brochure wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn preventieve maatregelen te nemen, en wat te doen als men toch slachtoffer is geworden.

Tot slot: algemene tips

- Het is van belang dat de gegeven informatie een praktische waarde heeft. De informatie moet aansluiten bij wat mensen willen weten.
- Er moet veel aandacht worden besteed aan de motivatie preventieve maatregelen te nemen.
- Het woord 'problemen' moet worden vermeden. Velen willen voor de ander niet weten dat ze een 'probleem' hebben en zijn van mening dat ze niet mogen klagen.
- Het is van belang geen hetzerige, overdreven termen te gebruiken.
- Informatie moet langzaam worden aangeboden. Ouderen hebben over het algemeen iets meer tijd nodig om nieuwe informatie te verwerken.
- Af en toe moet worden gevraagd of alles duidelijk is. Het is van belang ouderen niet te overladen met informatie. Wanneer ze blijven denken aan één detail missen zij de rest.
- Er moet langzaam en duidelijk worden gesproken.
- Het is van belang beleefd, behoedzaam en belangstellend op te treden. Behoedzaam betekent onder meer dat er niets wordt opgedrongen.
- Alle aanwezige personen bij de voorlichting moeten actief kunnen deelnemen en de kans hebben informatie in te brengen en hardop over oplossingen na te denken.
- Het gesprek moet regelmatig samengevat worden. Dat vergemakkelijkt het opnemen en verwerken.

8 Het geven van voorlichting aan instellingen en organisaties

De voorlichter zal niet alleen te maken krijgen met ouderen, maar ook met organisaties en instellingen die met ouderen te maken hebben.

Hierbij valt te denken aan hulpverlenende instanties, ouderenbonden, wijk- en dienstencentra, woningbouwverenigingen en nutsbedrijven.

In het voorlichten van instellingen en organisaties staat een aantal punten centraal:

- de instelling/organisatie heeft een zekere (voor)kennis die samenhangt met het werkteerrein;
- de instelling/organisatie wenst veelal concrete informatie/praktische tips waarmee ze aan de slag kan gaan.

De voorlichting kan schriftelijk (voorlichtingsmateriaal), telefonisch of persoonlijk plaatsvinden. Over het algemeen geldt dat er uitsluitend vrij oppervlakkige informatie kan worden gegeven. Voor verder advies en informatie zullen de organisaties/instellingen zich afhankelijk van de behoeften tot professionals moeten wenden.

Het is voor de mensen van een organisatie van belang hoe zij op dit terrein een bijdrage aan de veiligheid van ouderen kunnen leveren.

Voor bijna alle instellingen en organisaties is het van belang dat zij worden voorgelicht over de bij ouderen levende onveiligheidsgevoelens.

Redenen voor onveiligheidsgevoelens zijn onder meer:

- een onveilige woonomgeving;
- het idee dat er weinig is te doen om delicten te voorkomen;
- de onmacht om zich te verweren en zich weer te herstellen van de gevolgen.

Het doel van de voorlichting is dat instellingen en organisaties een bijdrage leveren tot het tegengaan van onveiligheidsgevoelens.

In dit hoofdstuk worden voor een aantal organisaties enkele aandachtspunten in de voorlichting op een rijtje gezet.

Deze organisaties zijn:

- 1 ouderenbonden;
- 2 hulpverleningsinstellingen;
- 3 wijk- en dienstencentra;
- 4 nutsbedrijven;
- 5 woningbouwverenigingen.

Wanneer gevraagd wordt voor één van deze organisaties voorlichting te geven kunnen onderstaande punten worden nagelopen.

Ouderenbonden

Aandachtspunten voor de bonden liggen op het terrein van:

- 1 de beeldvorming over ouderen;
- 2 de woonomgeving.

1 Beeldvorming

De bonden stimuleren het beeld van weerbare ouderen. Met dit doel organiseren zij onder meer bijeenkomsten, cursussen en activiteiten. Weerbaarheid betekent ook dat ouderen zelf verantwoordelijk zijn voor het treffen van maatregelen tegen criminaliteit. De bond kan hier aandacht aan geven.

2 Woonomgeving

Ouderen willen niet alleen prettig maar ook veilig wonen. Angst voor criminaliteit houdt veel ouderen 's avonds binnen of belet hen naar bepaalde 'enge' plaatsen of langs onveilige routes te lopen.

Welke plaatsen roepen nu onveiligheidsgevoelens op?

- **Onoverzichtelijke plaatsen** (plaatsen met hoge bossages, slechte verlichting en dergelijke). Deze geven ouderen het gevoel dat ze plotseling voor verrassingen kunnen komen te staan (bijvoorbeeld iemand die uit het niets opspringt en hen bedreigt).
- **Een slecht onderhouden omgeving** (zoals grof huisvuil op straat, slecht onderhouden tuinen) roept onveiligheidsgevoelens op. 'Mensen voelen zich kennelijk niet verantwoordelijk voor hun omgeving' is de gedachte die dit bij ouderen oproept. Van de mensen in deze buurt hoeft je geen steun te verwachten.
- **Plaatsen waar andere mensen niet zichtbaar zijn.** Niemand houdt toezicht op elkaar of kan te hulp komen.
- **Slecht bereikbare plaatsen.** Anderen kunnen de oudere niet te hulp komen en de oudere kan zelf ook moeilijk ontvluchten.

Een veilige woonomgeving voor ouderen houdt onder meer in:

- goede verlichting;
- goed leefklimaat (schone straten, onderhoud straten en groenvoorzieningen, geen lawaai-overlast);
- informeel en formeel toezicht.

De bonden moeten er bij gemeente en woningbouwvereniging op aandringen dat de woonomgeving zoveel mogelijk aan ouderen wordt aangepast. Dit betekent onder meer dat rekening wordt gehouden met de veiligheid van ouderen.

Bonden kunnen er ook voor zorgdragen dat ouderen zelf de veiligheid van hun woonomgeving ter hand nemen. Bijvoorbeeld door hun invloed uit te oefenen in bewonersorganisaties, door zelforganisatie, door het stellen van eisen bij gemeente en woningbouwverenigingen.

Hulpverleners

Aandachtspunten voor hulpverleners liggen op het terrein van *hulp en advies bij onveiligheidsgevoelens*.

Ook voor hulpverleners is het van belang dat zij zich bewust zijn van onveiligheidsgevoelens die bij ouderen leven en dat zij stilstaan bij redenen van angst voor criminaliteit.

Een van de redenen waarom een persoon (ook) angstig kan zijn is dat de persoon zelf of iemand in zijn directe omgeving slachtoffer is geworden van criminaliteit. Als er iets in de omgeving van de oudere is gebeurd, is het voor de hulpverlener van belang daarbij stil te staan, mensen aan te moedigen erover te praten en door te vragen. Niet iedereen praat gemakkelijk over angstgevoelens. Mensen zullen het ook vaak niet willen toegeven dat ze angstig zijn.

Om deze taken te kunnen uitvoeren moeten hulpverleners goed op de hoogte zijn van de delicten waar ouderen slachtoffer van kunnen worden en van de mogelijkheden voor ouderen om dit te voorkomen.

Hulpverleners moeten benadrukken dat ouderen zich over het algemeen angstiger voelen dan reëel is. Zij moeten er op aandringen dat ouderen zich weerbaar opstellen en maatregelen treffen om criminaliteit te voorkomen. Het is handig als zij beschikken over informatiemateriaal voor ouderen, zodat zij weten hoe ze dit moeten aanpakken. Bovendien moeten zij ouderen voorzien van adressen en telefoonnummers waar zij voor (méér) hulp en advies terecht kunnen.

Tot slot moeten hulpverleners stimuleren dat ouderen contacten met anderen onderhouden, óók en misschien vooral als het gaat om preventieve maatregelen.

Wijk- en dienstencentra

De wijk- en dienstencentra hebben vooral een functie op het terrein van:

- 1 *sociale contacten*;
- 2 *informatie*.

1 Sociale contacten

Een wijk- en dienstencentrum is een ontmoetingsplaats voor ouderen. Contacten met anderen zijn van groot belang als het gaat om hoe mensen zich voelen. Door met elkaar over ervaringen te praten en meningen uit te wisselen zien mensen minder spoken en ontwikkelen zij een reëlere kijk op zaken als criminaliteit. Ook de onderlinge saamhorigheid wordt vergroot.

Ouderen kunnen elkaar stimuleren en helpen, ook als het gaat om het nemen van preventieve maatregelen. In een wijk- en dienstencentrum kunnen allerlei activiteiten worden georganiseerd die sociale contacten bevorderen (gespreksgroepen, voorlichtingsbijeenkomsten, cursussen, culturele activiteiten).

2 Informatie

Op een wijk- en dienstencentrum kunnen mensen terecht voor uiteenlopende informatie en advies. Daarom zou er ook informatie voorhanden moeten zijn op het terrein van preventieve maatregelen en adressen waar mensen terecht kunnen voor verdere hulp en advies.

Nutsbedrijven

Functionarissen van nutsbedrijven (gemeentelijk energiebedrijf, PTT, etc.) moeten rekening houden met onveiligheidsgevoelens die onder ouderen leven.

Het is daarom in ieder geval van belang:

- 1 zich bij bezoek aan huis altijd te legitimeren;
- 2 bezoek van te voren schriftelijk aan te kondigen.

Woningbouwvereniging

De woningbouwverenigingen hebben vooral een functie op het terrein van de veiligheid van woning en woonomgeving.

Een onveilige woonomgeving wordt vooral gekenmerkt door onoverzichtelijke plaatsen, een slecht onderhouden omgeving, plekken die aan het zicht onttrokken zijn, plaatsen die slecht te bereiken zijn. De woningbouwverenigingen moeten maatregelen nemen die de mate van veiligheid van ouderen verhogen.